

جغرافیا و توسعه شماره ۴۲ بهار ۱۳۹۵

وصول مقاله: ۱۳۹۴/۰۴/۳۱

تأیید نهایی: ۱۳۹۴/۰۹/۲۹

صفحات: ۱۹۹-۲۱۸

ارزیابی کیفیت زندگی در روستا- شهرهای جدید

مطالعه‌ی موردی: شهر بانوره

دکتر علیرضا دربان آستانه^۱، منیژه محمودی^۲

چکیده

در اغلب کشورهای درحال توسعه، گرایش برنامه‌ریزان به تمرکززدایی فضایی، کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای و دوگانگی‌های شهری و روستایی در دهه‌های اخیر، به اتخاذ راهبردهای متفاوتی در این زمینه انجامیده، که یکی از مهمترین آنها تبدیل روستاهای مرکزی به شهر و توسعه‌ی کالبدی و ارتقای جایگاه آنها در سلسله مراتب شبکه‌ی سکونتگاهی است. در ایران در بسیاری از روستاها، روستاییان با هدف تسریع روند توسعه‌ی سکونتگاه خود، مصراً پیگیری تبدیل روستای خود به شهر هستند. اما اینکه این تغییر منجر به بهبود کیفیت زندگی شهروندان شده است، موضوعی است که در این مطالعه در مورد شهر بانوره از توابع استان کرمانشاه بررسی می‌شود. نوع پژوهش حاضر، کاربردی و پیمایشی است. جامعه‌ی آماری تحقیق کلیه سرپرستان خانوارهای شهر بانوره می‌باشد. حجم نمونه با استفاده از آماره کوکران محاسبه و در مجموع ۲۵۰ نفر به صورت تصادفی انتخاب و پرسشنامه‌ها تکمیل شد. روایی محتوایی پرسشنامه بر اساس نظر اساتید و کارشناسان و پایایی آن در چهار مقیاس اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، کالبدی- فضایی و زیست‌محیطی با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ بررسی و مورد تأیید قرار گرفت. به منظور تحلیل داده‌ها از آماره‌های توصیفی و آزمون‌های کای اسکوتر و t تک‌نمونه استفاده شد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد کیفیت زندگی در سکونتگاه مورد مطالعه در بُعد کالبدی- فضایی برابر ۱/۵۲۳، زیست‌محیطی برابر ۱/۹۰۶، اقتصادی برابر ۱/۹۱۶ و در بُعد اجتماعی- فرهنگی برابر ۱/۹۵۲ در بازه‌ی طیف لیکرت (صفر تا چهار) می‌باشد.

بر اساس نتایج آزمون t تک‌متغیره‌ی آزمون‌ها در همه موارد (به جز بُعد اجتماعی و فرهنگی) در سطح اطمینان بالای ۹۹ درصد معنی‌دار و اختلاف بین مقدار واقعی و عدد مفروض منفی است. به عبارت دیگر تغییر روستای بانوره به شهر باعث بهبود وضعیت ساکنان در ابعاد مذکور نشده است. همچنین بر اساس نتایج آزمون تجزیه واریانس یک‌طرفه بهبود کیفیت زندگی در بُعد اجتماعی و فرهنگی در بهترین وضعیت و سایر ابعاد در گروه دوم طبقه‌بندی شدند. در مجموع نتایج نشان می‌دهد تبدیل روستا به شهر مزایای متعددی برای ساکنان به خصوص در ابعاد اقتصادی، ارائه‌ی برخی خدمات اجتماعی و کالبدی داشته است اما به تبع آن حجم گسترده‌ای از پیامدهای منفی به ساکنان تحمیل شده و از طرفی به دلیل انتظارات بالای ساکنان، به اعتقاد پاسخ‌گویان، در مجموع تبدیل روستا به شهر باعث افزایش کیفیت زندگی ساکنان روستا شهر جدید نشده است.

کلیدواژه‌ها: کیفیت زندگی، توسعه‌ی اقتصادی، روستا- شهر، بُعد محیطی، شهر بانوره.

بیان مسأله

ارائه‌ی تعریفی واحد برای شهر به نحوی که نیازهای پژوهش‌های تجربی متنوع و متعدد را برآورده کند و برای انواع شهرها در زمان‌ها و جوامع گوناگون مناسب تلقی شود، ممکن نیست
(Qina & Zhang, 2014: 2).

جغرافیدانان، شهر را منظره‌ای مصنوعی از خیابان‌ها، ساختمان‌ها، دستگاه‌ها و بناهایی می‌دانند که زندگی شهری را امکان‌پذیر می‌سازد (ربانی، ۱۳۶۸: ۳). طی قرن گذشته متناسب با رشد روزافزون صنعتی و آزاد شدن نیروی انسانی از بخش کشاورزی فرآیند شهری شدن شتاب زیادی به خود گرفت و در کنار مهاجرت روستاییان به سمت شهرها، روستاهای کوچک تبدیل به شهرهای جدید شدند. روندی که ابتدا متعلق به کشورهای توسعه یافته بود و از دهه‌ی ۱۹۵۰ به بعد در کشورهای در حال توسعه نیز مورد توجه قرار گرفت (Annez & Buckley, 2009: 3).

بر اساس آمار سازمان ملل جمعیت شهری جهان برای اولین بار در سال ۲۰۰۷ با جمعیت روستایی برابر شد و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۵۰ به بیش از ۷۰ درصد برسد (Watson, 2013: 6). در ایران بعد مشروطیت به تدریج شهرها به صورت قانونی مجوز تأسیس دریافت نمودند. از سال ۱۲۹۰ که شهرهای شیراز و همدان مجوز دریافت نمودند تا سال ۱۳۳۵، ۱۹۱ شهر به تصویب رسید و تا سال ۱۳۵۵ این تعداد به ۳۷۳ شهر افزایش یافت (زنگنه، ۱۳۹۲: ۵۴۵). بعد از انقلاب با توجه به شلوغی بیش از حد شهرهای بزرگ و مشکلات ناشی از آن و هزینه‌ی گزاف احداث شهرهای جدید و عدم موفقیت کامل آنها و همچنین تقویت شهرهای اقماری که خود در درازمدت منجر به تمرکزگرایی و فشار بیشتر بر مادر شهر می‌شود،

یکی از بهترین ایده‌ها، جهت تمرکززدایی و توسعه‌ی همه‌ی مناطق کشور و تقویت یک شبکه‌ی شهری منظم، ایجاد شهرهای کوچک می‌باشد به همین منظور، در طرح ایران ۱۴۰۰، به توسعه و تقویت شهرهای کوچک و مستعد با تحقق شعار ورود ایران به سال ۱۴۰۰، ایجاد ۱۴۰۰ نیکشهر اسلامی مورد توجه قرار گرفت (سرایبی و اسکندری‌ثانی، ۱۳۸۶: ۱۶۷). بر این اساس روند تبدیل روستاها به شهر رشد سریعی پیدا نمود بطوریکه تا سال ۱۳۹۲ که آخرین مجوز تأسیس شهر داده شد، تعداد شهرهای کشور به ۱۲۴۲ رسید (وزارت کشور، ۱۳۹۴: ۱). به‌رغم تفاوت‌های متعدد در شکل و شیوه‌ی زندگی شهرنشینی در مناطق مختلف کشور، نسبت جمعیت شهرنشین نیز افزایش یافته است. برآوردها نشان می‌دهد که در سال ۱۳۰۰ تنها ۲۸ درصد از جمعیت کشور در شهرها زندگی می‌کردند (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۰: ۴۸) در حالی که نتایج سرشماری سال ۱۳۹۰ نشان داد این میزان به ۷۱/۵ درصد رسید (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰). در ایران توسعه‌ی شهرهای کوچک از طریق اجرای سیاست ارتقای روستاهای بزرگ و مستعد برای شهر شدن، هم مورد توجه مسؤولان و برنامه‌ریزان و هم روستاییان می‌باشد. این سیاست توسط دستگاه‌های اجرایی با هدف بهبود کیفیت استانداردهای زندگی در نواحی روستایی، کاهش مهاجرت به شهرهای بزرگ و جذب مهاجران در شهرهای کوچک انجام گرفته است. از سوی دیگر ساکنان اغلب روستاهای بزرگ و یا روستاهای مجاور هم به دلایل مختلفی از جمله ارتقاء وجه اجتماعی، بهبود وضعیت اقتصادی، اجتماعی و کالبدی سکونتگاه خود علاقه‌مند و پیگیر تبدیل روستای خود به شهر هستند (عنابستانی و صادقی، ۱۳۹۳: ۳۳) و با استفاده از مجاری و کانال‌های رسمی و غیر رسمی به دنبال

۱. کیفیت زندگی در روستا شهر مورد مطالعه در سطح مناسبی است.
۲. کیفیت زندگی شهروندان در بعد اجتماعی دارای وضعیت مطلوب تری نسبت به سایر ابعاد می باشد.

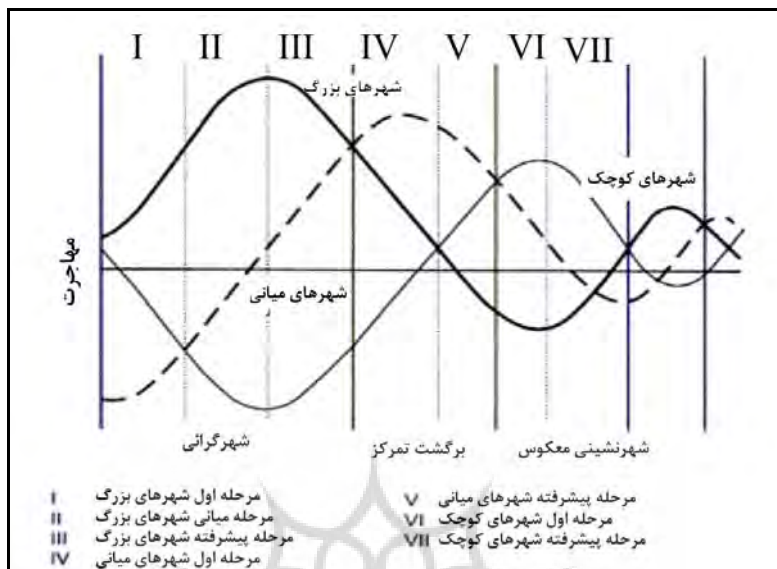
مبانی نظری

راهبرد توسعه‌ی شهرهای کوچک از دهه‌ی ۱۹۷۰ به منظور ایجاد نظام سکونتگاهی متناسب و یکپارچه و الگوی عادلانه‌تر اقتصادی و اجتماعی مورد توجه قرار گرفت. عدم تعادل در نظام سلسله مراتب سکونتگاهی، توزیع نامتعادل جمعیت، دوگانگی بین نواحی روستایی و شهری، نادیده گرفته شدن منابع روستایی، تشدید مهاجرت روستاییان به شهرهای بزرگ، نظام متمرکز مدیریتی همراه با آثار نامطلوب اجرای رویکردهایی نظیر قطب رشد باعث شد تا رویکردهای جدیدی در جهت اهداف توسعه‌ی شهری، روستایی، منطقه‌ای و ملی مطرح شود و در سیاستگذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های کشورها به ویژه کشورهای در حال توسعه مورد توجه و عنایت قرار گیرد (Satterthwaite & Tacoli, 2003: 35). به اعتقاد کارشناسان گسترش شهرهای کوچک در فرآیند شهرگرایی در مراحل پنجم، ششم و هفتم توسعه‌ی شهری قرار دارد و بعد از تب مهاجرت به شهرهای بزرگ و کلان شهرها اتفاق می افتد (شکل ۱) (Abou-Korin, 2014: 379).

نیل به هدف خود می‌باشند. به اعتقاد صاحب‌نظران تبدیل روستا به شهر و به عبارتی شهری‌سازی روستایی بخشی از فرآیند توسعه‌ی روستایی محسوب می‌شود (Li et al, 2011: 894).

در این راستا نیز برخی مطالعات مؤید کارکردهای بالقوه و بالفعل توسعه‌ای تبدیل مراکز روستایی به شهر است. زیرا شهرهای کوچک با ایجاد فرصت‌های شغلی غیرزراعی و ارائه‌ی خدمات مورد نیاز ساکنان در کاهش مهاجرت روستاییان به شهرهای بزرگ‌تر نقش مؤثری ایفا می‌کنند و زمینه‌ی توزیع متعادل جمعیت، امکانات و سرمایه را فراهم می‌آورند (افتخاری و ایزدی خرامه، ۱۳۸۰: ۹۵). اما اجرای بی‌برنامه چنین طرحی می‌تواند پیامدهای زیست‌محیطی، اقتصادی و فرهنگی زیان‌باری برای سکونتگاه و منطقه داشته باشد (Lia et al, 2015: 219; Clark, 2009: 4).

شهر بانوره در سال ۱۳۹۰ بر اساس مصوبه‌ی هیأت وزیران از روستایی به همین نام به شهر تبدیل شد. این شهر که در ۱۷ کیلومتری جنوب شرقی شهرستان پاوه با مساحت ۱۰۰ هکتاری قرار دارد، یکی از شهرهای بخش باینگان شهرستان پاوه می‌باشد و بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۰ دارای ۳۰۴۳ نفر جمعیت می‌باشد. حال با گذشت حدود ۴ سال از تغییر عنوان و ماهیت سکونتگاهی که با تقاضای گسترده مردم در جهت بهبود وضع زندگی و برخورداری از امکانات و خدمات بهتر شکل گرفت، این سؤال مطرح است که آیا تبدیل روستای یاد شده به شهر توانسته است باعث افزایش کیفیت زندگی ساکنان شود؟ بر این اساس فرضیات مطالعه‌ی حاضر عبارتند از:

شکل ۱: چرخه‌ی توسعه‌ی شهرهای کوچک
تهیه و ترسیم: Abou-Korin, 2014

درون نواحی روستایی تولید می‌شود عمل نماید
(Gaile, 1992: 131)

به اعتقاد برخی صاحب‌نظران توسعه‌ی شهرهای کوچک می‌تواند به عنوان راهبردی برای توسعه‌ی منطقه‌ای نیز مورد توجه قرار گیرد. شهرهای کوچک ایجاد شده به عنوان پایگاهی برای انتشار نوآوری‌ها و فن‌آوری جدید مورد استفاده قرار می‌گیرد
(Abou-Korin, 2014: 381)

نیل هنری در تبیین نقش شهرهای کوچک در توسعه‌ی ملی، شهرنشینی اشاعه یافته از پایین، که توسعه‌ی شهرهای کوچک و میانی را در بر دارد، ابزار مناسبی برای توسعه‌ی کشورهای در حال توسعه می‌داند که هدف آن کمک به ایجاد فرصت‌های شغلی و رشد ناحیه‌ای در مجاورت زندگی آنان است
(Hinrey, 2007: 52)

در ایالات متحده آمریکا بسیاری از شهرهای کوچک به راهبردهای مالی در خصوص زمین‌های حاصلخیز رو آورده‌اند تا به توسعه‌ی دوباره و بهسازی این

استراتژی یوفرد تبدیل روستا به شهر را به عنوان یک راهکار توسعه مطرح می‌کند. برمبنای این استراتژی، وجود شهرک‌ها بین شهرهای بزرگ و روستاها و یا تبدیل روستاهای که ظرفیت لازم را دارا هستند به شهرهای کوچک راه‌حل اساسی توسعه‌ی روستایی است (متوسلی، ۱۳۸۲: ۲۵۲).

از زاویه‌ی دیگر برخی صاحب‌نظران در خصوص نقش و کارکرد شهرهای کوچک به دو دیدگاه انگلی بودن، پویا بودن و واقع‌بینانه تقسیم می‌شود. طرفداران دیدگاه انگلی بودن شهرهای کوچک، نقش شهرهای کوچک را در حوزه‌ی نفوذ خود یک نقش استثماری می‌دانند. این افراد معتقدند این اقدام منابعی را که می‌تواند برای ساکنان روستا مفید واقع شود برای سرمایه‌گذاری به مراکز کلان‌شهرها منتقل می‌کند
(Abou-Korin, 2014: 380).

دیدگاه پویا بودن معتقد است این شهرها می‌توانند به عنوان مراکز تجارت برای کالاهای کشاورزی که

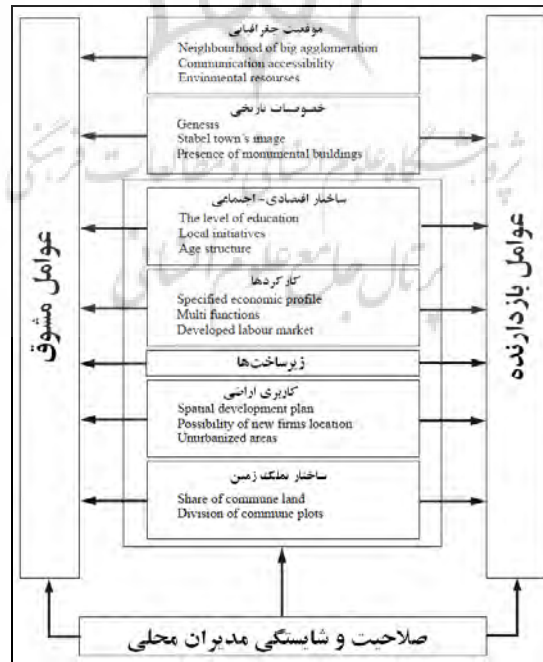
روستای پیرامون و نیز توسعه‌ی منطقه‌ای نباید در همه جا یکسان قلمداد شود
(Hinderink & Titus, 2002: 379).

این شهرها در برخی موارد به خاطر نداشتن منابع مالی کافی و زیرساخت‌های مناسب فاقد قدرت و اختیار لازم در اجرای فرایند توسعه هستند
(Satterthwaith & tacoli, 2003: 62).

وایتک در سال ۲۰۱۱ در مطالعه‌ای به بررسی شهرهای کوچک لهستان و عوامل موثر بر رشد و موفقیت آنها پرداخت. به اعتقاد او عوامل متعددی در موفقیت و رشد تأثیر گذراند که از آن جمله می‌توان به موقعیت جغرافیایی، پیشینه تاریخی شهر، ساختار اقتصادی و اجتماعی، کارکردهای شهر در ناحیه، زیرساخت‌ها، نوع کاربری اراضی و ساختار تملک زمین اشاره کرد. هر یک از این عوامل می‌تواند عامل مشوقی در توسعه با مانعی در این مسیر باشد
(Kwiatek, 2011: 369).

مکان‌های تقریباً فراموش شده پردازند و آثار توسعه‌ی جوامع بزرگتر را به این مکان‌ها هدایت نمایند
(Bartsch & Barbara, 2006: 5).

بدین ترتیب در بیشتر کشورهای در حال توسعه، جهت‌گیری به سوی شهرهای کوچک یا روستا شهرها با اهداف بهبود رفاه و کیفیت زندگی مردم در شهرها و روستاهای اطراف، کاهش نابرابری‌های موجود بین سکونتگاه‌ها، بهبود نظام سلسله مراتب سکونتگاهی، کاهش مهاجرت روستاییان به شهرهای بزرگ و تمرکززدایی از نظام تصمیم‌گیری به یکی از وجوه مشخص سیاست‌های برنامه‌ریزی و عنوان منطقه‌ای تبدیل شد. آرا و عقاید متفاوت و مختلفی در مورد نقش شهرهای کوچک در نوسازی، تأثیرات آنها در توسعه‌ی مناطق روستایی، عملکرد آنها به عنوان مراکز خدمات، و نیز نقش آنها در جلوگیری از مهاجرت روستایی مطرح است (زبردست، ۱۳۸۳: ۴۱). البته نقش مفید شهرهای کوچک در توسعه‌ی مناطق

شکل ۲: عوامل مؤثر بر رشد و موفقیت شهرهای کوچک

تهیه و ترسیم: Kwiatek, 2011

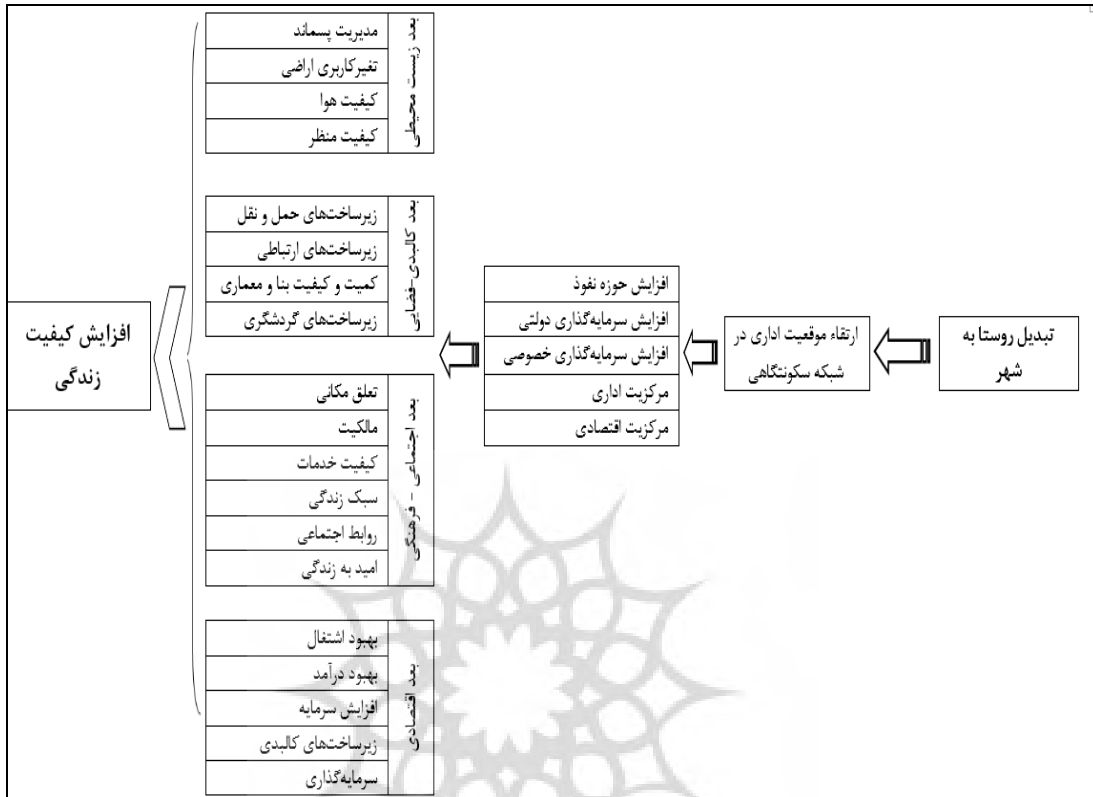
- نگرش خردنگر به کیفیت زندگی که کیفیت زندگی را به شرایط افراد مربوط می‌داند.
 - نگرش چند بعدی که به توصیف حوزه‌های چندگانه‌ی کیفیت زندگی و همچنین تأثیر متقابل این حوزه در یکدیگر می‌پردازد.
 - نگرش عینی و ذهنی که جنبه‌ی ذهنی به افراد کمک می‌کند تا تعریفی از هویت، آرمان‌ها، و جهت‌یابی زندگی‌شان ارائه کنند و این جنبه زمانی با ارزش است که با شرایط عینی زندگی همراه شود.
 در این مطالعه به منظور ارزیابی کیفیت زندگی در منطقه‌ی مورد مطالعه، این مفهوم در قالب ۴ بُعد، ۱۹ مؤلفه و ۶۱ گویه به صورت زیر مورد ارزیابی قرار گرفت.

کشورهای در حال توسعه نظیر چین، کنیا، مصر، مالزی و برخی دیگر به منظور جلوگیری از تمرکز شدید شهری، ایجاد فرصت‌های شغلی جدید، کاهش مهاجرت‌های روستاییان به شهرهای بزرگتر خدمات-رسانی به روستاها و اهدافی از این دست، به امر توسعه و ایجاد شهرهای کوچک از طریق تقویت کانون‌های روستایی بزرگ و ارتقای آنها در سلسله مراتب سکونتگاهی توجه شده است (Song et al, 2012: 127).

از زمانی که این رویکرد (تبدیل روستا به شهر) در کشور مورد توجه قرار گرفته است (اوایل دهه هفتاد) تحقیقات متعددی در خصوص تأثیرات آن بر مناطق روستایی صورت گرفته است که از آن جمله می‌توان به تحقیقات باقری (۱۳۷۵)، طاهرخانی (۱۳۷۸)، ایزدی خرامه (۱۳۸۰)، فنی (۱۳۸۲) و قادرمزی (۱۳۸۳)، رضوانی و همکاران (۱۳۸۷) در ایران و مطالعات وایتک (۲۰۱۱) در لهستان، ابوکورین^۱ (۲۰۱۴) در مصر، دانیل و لاپینگ^۲ (۱۹۸۷) در غرب میانه آمریکا، ویس والدیس و همکاران^۳ در لتونی (۲۰۱۳) اشاره کرد.

با وجود اینکه بحث کیفیت زندگی موضوع اصلی بسیاری از تحقیقات در رشته‌های مختلف بوده، ارائه‌ی یک تعریف جامع و یکسان برای آن تاکنون میسر نشده است. یکی از عوامل اصلی این عدم موفقیت، چندوجهی بودن مفهوم این موضوع است. با این وجود این اکثر محققان و صاحب‌نظران این حوزه معتقدند که کیفیت زندگی دارای ابعاد فیزیکی، اجتماعی، روانشناختی، محیطی و اقتصادی است. امروزه می‌توان سه رویکرد عمده به کیفیت زندگی را شناسایی کرد (بدری و همکاران، ۱۳۹۲: ۴۷):

1-Abou-Korin
 2-Thomas L. Daniels and Mark B. Lapping
 3-Visvaldis et al

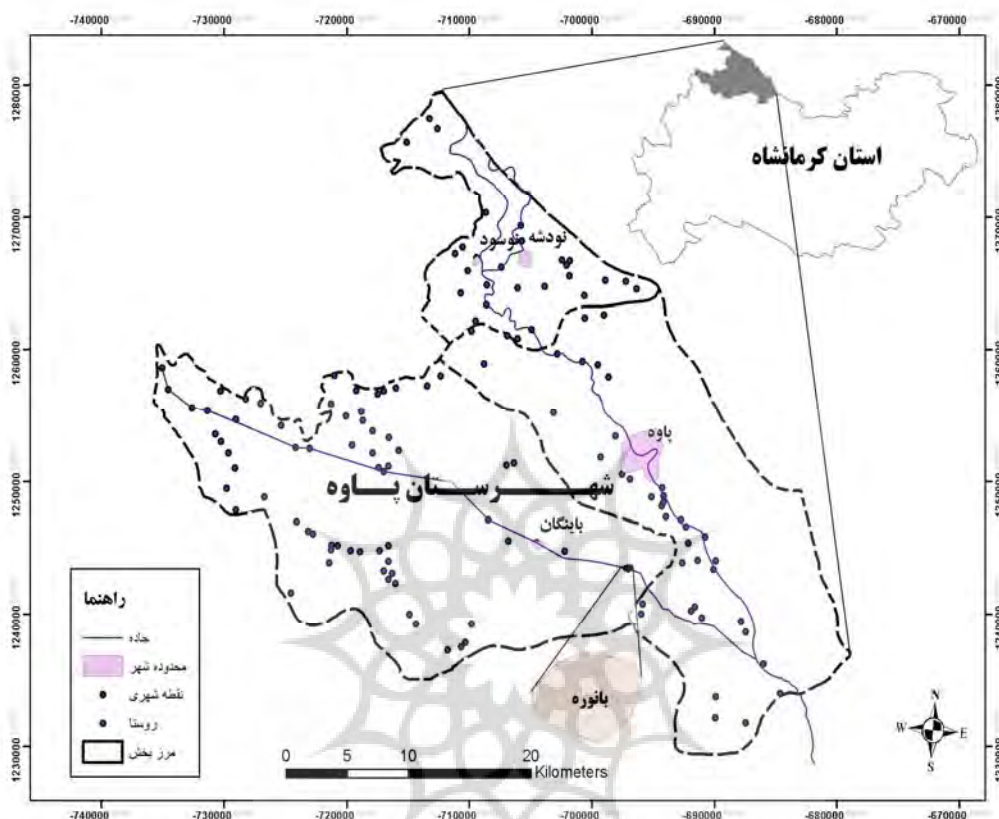
شکل ۳: مدل مفهومی پژوه

تهیه و ترسیم: نگارندگان، ۱۳۹۴

معرفی محدوده‌ی مورد مطالعه

محدوده‌ی مورد مطالعه شهر بانوره می‌باشد. بانوره یا بانوره (به کردی: بان هورئ) یکی از پنج شهر شهرستان پاوه و مرکز دهستان شیوه سر در استان کرمانشاه می‌باشد. این شهر از نظر جمعیت در سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰، با جمعیت

۳۰۴۳ نفری خود، بیستمین شهر پرجمعیت استان کرمانشاه محسوب می‌شود (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰). این سکونتگاه در سال ۱۳۹۰ براساس مصوبه هیأت وزیران به شهر تبدیل شد. موقعیت این شهر در شهرستان پاوه در نقشه‌ی زیر مشخص شده است:

شکل ۴: موقعیت جغرافیای منطقه‌ی مورد مطالعه

تهیه و ترسیم: نگارندگان، ۱۳۹۴

روش‌شناسی

از ابعاد، از مقیاس نمره‌دهی پنج درجه‌ای طیف لیکرت استفاده گردید. طیف لیکرت از گرایش خیلی کم تا گرایش خیلی زیاد تشکیل شده و به هر یک از قسمت‌های آن نمره‌های از ۰ تا ۴ (به پاسخ خیلی کم نمره‌ی صفر و به پاسخ خیلی زیاد نمره‌ی ۴) اختصاص داده شد.

پس از تدوین اولیه‌ی سؤالات بر اساس متغیرها، روایی محتوایی پرسشنامه با کمک چند نفر از اساتید مورد بررسی قرار گرفت و اصلاحاتی در آن اعمال شد. برای بررسی پایایی پس از تکمیل ۲۱ پرسشنامه به عنوان مطالعه اولیه، پایایی پنج مقیاس اصلی

شیوه‌ی انجام این تحقیق به صورت توصیفی-تحلیلی است. روش گردآوری اطلاعات در این پژوهش به صورت کتابخانه‌ای و میدانی است. تمرکز اصلی پژوهش در بخش مطالعه میدانی بر پرسشنامه است. شاخص‌ها و مؤلفه‌های پژوهش در ابعاد اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، کالبدی- محیطی و ابعاد زیست‌محیطی از طریق بررسی و مرور گسترده پژوهش‌های نظری در حیطه موضوع مورد پژوهش و نیز مشاهدات میدانی و مصاحبه با مردم محلی شناسایی و استخراج شدند. برای اندازه‌گیری هر یک

سنی آنها ۴۸ سال است. به لحاظ شرایط خاص، از نظر جنسیت ۹۱ درصد از پاسخ‌گویان مرد و ۹ درصد زن هستند. ۷۰/۵ درصد از پاسخ‌گویان دارای تحصیلات دیپلم یا پایین‌تر از دیپلم هستند که از این میان ۲۰/۵ درصد بی‌سوادند و ۲۹/۵ درصد از پاسخ‌گویان دارای تحصیلات بالاتر از دیپلم هستند. از نظر اشتغال ۷/۵ درصد از پاسخ‌گویان شاغل‌اند که شغل دامداری با ۵۵ درصد بیشترین میزان اشتغال را به‌خود اختصاص داده است و ۱۵ درصد از پاسخ‌گویان بیکار هستند.

ارزیابی کیفیت زندگی بعد اقتصادی

به منظور ارزیابی بعد اقتصادی کیفیت زندگی شهروندان، این بعد در پنج مؤلفه شامل "بهبود اشتغال"، "بهبود درآمد"، "افزایش سرمایه"، "زیرساخت‌های کالبدی" و "سرمایه‌گذاری" و ۱۹ گویه مورد بررسی قرار گرفت که نتایج در جدول ۱-۱ درج شده است. یکی از انتظارات تبدیل روستا به شهر در این بعد بهبود وضعیت اشتغال و درآمد می‌باشد. اما نتایج نشان می‌دهد از نظر پاسخ‌گویان بهبودی در افزایش درآمد و اشتغال آنها بعد از تبدیل روستا به شهر ایجاد نشده است. در این میان مهمترین تغییر ایجاد شده افزایش ارزش زمین و اجاره‌بهای مربوط به آن در کاربری‌های کشاورزی و مسکونی، افزایش معاملات زمین و مسکن و نیز به تبع آن افزایش ساخت و ساز مسکن می‌باشد. پدیده‌ای که در اغلب موارد مشابه در روستاهای دیگر نیز شاهد آن هستیم. مفهوم دیگری که در این بخش مورد توجه قرار گرفت، توسعه‌ی واحدهای تولیدی، خدماتی و تجاری و نیز افزایش سرمایه‌گذاری در شهر یاد شده می‌باشد. همان‌گونه که نتایج نشان

پرسشنامه با استفاده از کرونیخ آلفا بررسی شد و بعد از حذف سه گویه در مقیاس‌های اقتصادی (دو گویه) و مقیاس زیست‌محیطی (یک گویه) مقدار آلفای کرونیخ برای "مقیاس اقتصادی" ۰/۷۳، "مقیاس اجتماعی- فرهنگی" ۰/۷۹، "مقیاس کالبدی- محیطی" ۰/۸۱ و برای مقیاس "مقیاس زیست‌محیطی" ۰/۷۵ برآورد شد.

در پژوهش حاضر واحد تحلیل سرپرستان خانوارهای شهر بانوره و قلمرو زمانی پژوهش سال ۱۳۹۳ می‌باشد. برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران به شرح زیر استفاده شد. میزان انحراف معیار در این فرمول از مرحله‌ی پیش‌آزمون به مقدار ۰/۵۷ به دست آمد و نصف دقت احتمالی (d) ۰/۰۷ در نظر گرفته شد.

$$n = \frac{N(t \cdot e)^2}{Nd^2 + (t \cdot e)^2} = \frac{3043(1.96 \times 0.57)^2}{3043 \times 0.08^2 + (1.96 \times 0.56)^2} = 247.45 \cong 250$$

بر این اساس حجم نمونه ۲۴۷/۴۵ نفر محاسبه شد که برای افزایش دقت نتایج حجم جامعه‌ی آماری به ۲۵۰ نفر افزایش یافت. پس از تعیین حجم نمونه با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی، نمونه‌های آماری شناسایی و اطلاعات مورد نیاز گردآوری شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمارهای فراوانی، درصد، میانگین و آمار تحلیلی شامل آزمون‌های کای‌اسکوئر و t تک‌نمونه‌ای استفاده شده است.

یافته‌ها

خصوصیات فردی پاسخ‌گویان

نتایج حاصل از توصیف ویژگی‌های نمونه‌ی مورد مطالعه نشان می‌دهد که بیشتر پاسخ‌گویان (۹۵ درصد) بین ۳۱ تا ۸۲ سال سن دارند و میانگین

می‌دهد آزمون کای اسکوتر در تمامی موارد معنی‌دار می‌باشد، اما میانگین گویه‌ها و توزیع داده نشان می‌دهد از نگاه ساکنان شهروندان بعد از تبدیل روستا به شهر بهبود محسوسی در توسعه‌ی واحدهای تجاری و تولیدی و نیز سرمایه‌گذاری اتفاق نیفتاده است. در مجموع با توجه به نتایج تحقیق می‌توان مهمترین پیامد مشهود در شهر بانه‌وره را افزایش

محسوس املاک و مسکن و به تبع آن هزینه‌های مرتبط با آن تحلیل کرد که معمولاً به دلیل افزایش تقاضا برای زمین و مسکن ایجاد شده است. بررسی‌های میدانی نشان داد افزایش تقاضای ایجاد شده به دلیل مهاجرت روستاییان روستاهای اطراف و ماندگاری جمعیت روستا اتفاق افتاده است.

جدول ۱: ارزیابی کیفیت زندگی در مؤلفه‌های بُعد اقتصادی از دیدگاه سرپرست خانوار

کای اسکوتر	میانگین	خیلی زیاد	زیاد	تا اندازه‌ای	کم	خیلی کم	شاخص‌ها	
۱۴۹ ^{**}	۰/۶۴	۰	۰/۷	۱۴/۷	۳۲/۷	۵۲	افزایش تنوع شغلی	بهبود اشتغال
۱۶۱/۰۷ ^{**}	۰/۹۱	۰	۰	۱۷/۳	۵۶	۲۶/۷	بهبود عمومی اشتغال	
۱۴۵/۹۳ ^{**}	۰/۶۶	۰	۱/۳	۱۶/۷	۲۸/۷	۵۳/۳	بهبود اشتغال زنان	
۴۵/۸۰ ^{**}	۱/۹۲	۴/۷	۲۶/۷	۳۴/۷	۲۴	۱۰	بهبود عرضه کالاها از سایر شهرها به منطقه	
۱۵۶/۳۳ ^{**}	۳/۳۶	۵۰	۳۸/۷	۹/۳	۱/۳	۰/۷	افزایش معاملات مسکن	
۲۶۰/۴۰ ^{**}	۳/۵۶	۷۱/۳	۱۸	۷/۳	۲	۱/۳	افزایش میزان ساخت و ساز مسکن	
۱۳۱/۵ ^{**}	۱/۴۹	۰	۱۰	۳۵/۳	۴۸/۷	۶	امنیت شغلی (شغل مناسب و باثبات، بیمه، بازنشستگی و...)	
۱۲۲/۰۷ ^{**}	۰/۷۹	۰	۰	۲۶	۲۶/۷	۴۷/۳	بهبود درآمد عمومی ساکنان	بهبود درآمد
۱۸۵/۴۰ ^{**}	۰/۸۷	۰	۰/۷	۱۲/۷	۶۰	۲۶/۷	تغییر کشت برای فروش در بازار	
۱۰۹/۶۷ ^{**}	۱/۱۵	۰/۷	۲/۷	۲۸/۷	۴۶/۷	۲۱/۳	بهبود عرضه‌ی تولیدات کشاورزی به بیرون از منطقه	
۱۸۱/۲۰ ^{**}	۲/۹۰	۱۶/۷	۶۲	۱۶/۷	۴	۰/۷	افزایش قیمت اراضی زراعی و باغی	افزایش سرمایه
۱۷۹/۵۳ ^{**}	۳/۳۵	۴۴	۴۹/۳	۴/۷	۱/۳	۰/۷	افزایش قیمت اراضی مسکونی	
۱۹۸/۸۷ ^{**}	۳/۵۱	۵۸/۷	۳۴	۷/۳	۰	۰	افزایش قیمت مسکن	
۱۸۷/۳۳ ^{**}	۳/۴۷	۵۷/۳	۳۴	۷/۳	۰/۷	۰/۷	افزایش بهای اجاره مسکن	
۱۶۳/۱۳ ^{**}	۳/۴۱	۵۳/۳	۳۴/۷	۱۱/۳	۰/۷	۰	افزایش معاملات زمین	
۱۴۱/۱۳ ^{**}	۱/۶۹	۴	۵/۳	۵۰/۷	۳۵/۳	۴/۷	افزایش تعداد واحدهای تجاری	زیرساخت‌های کالبدی
۱۶۶/۵۳ ^{**}	۰/۸۳	۰/۷	۲	۹/۳	۵۵/۳	۳۲/۷	افزایش تعداد واحدهای تولیدی	
۱۰۷/۸۷ ^{**}	۰/۸۳	۰/۷	۲	۲۰	۳۴	۴۳/۳	افزایش تعداد واحدهای خدماتی	
۱۵۲/۴۷ ^{**}	۰/۶۷	۰	۲	۹/۳	۴۲	۴۶/۷	افزایش نرخ سرمایه‌گذاری در واحدهای تولیدی	سرمایه‌گذاری

** : معنی‌دار در سطح ۹۹ درصد اطمینان

مأخذ : مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۴

بعد اجتماعی - فرهنگی

یکی از مهمترین دلایل تمایل و اشتیاق روستاییان برای تبدیل عنوان سکونتگاهشان به شهر بهره‌گیری از خدمات اجتماعی و عمومی بهتر می‌باشد، لذا انتظار می‌رود در این بُعد کیفیت زندگی از وضعیت مطلوب‌تری برخوردار باشد. این موضوع در قالب شش مؤلفه شامل "تعلق مکانی"، "مالکیت"، "کیفیت خدمات"، "سبک زندگی"، "روابط اجتماعی" و "امید به زندگی" و در مجموع در ۲۱ گویه از زوایای مختلف مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول ۲ درج شده است.

در مجموع براساس نظر شهروندان تمایل به ماندگاری در شهر افزایش یافته است و از طرف دیگر جاذبه این شهر برای جذب جمعیت روستاهای اطراف افزایش یافته است. همچنین براساس نتایج تحقیق کیفیت خدمات مالی و اعتباری بانک‌ها، خدمات بهداشتی و درمانی و خدمات آموزشی بهبود یافته است اما در مقابل در کیفیت خدمات کشاورزی و ترویجی، ارتباطی، انتظامی بهبودی حاصل نشده است. همچنین به اعتقاد پاسخ‌گویان علیرغم بهبود تمایل به دامه تحصیل جوانان و نیز تمایل به

ماندگاری در شهر، اما روحیه مشارکت و همکاری و مشارکت در مراسمات مذهبی و محلی، امنیت شغلی کاهش یافته است. یکی دیگر از نتایج قابل پیش‌بینی تغییر سبک زندگی و تغییر سبک معماری در سکونتگاه است که به اعتقاد پاسخ‌گویان بعد از تبدیل روستا به شهر تغییر محسوسی در آن مشاهده می‌شود. نتایج تفصیلی در جدول ۲ درج شده است.

کاهش روحیه مشارکت و همکاری در بین شهروندان معمولاً یکی از خصوصیات فضاهای شهری در حال رشد محسوب می‌شود که به دلیل تقویت روحیه سوداگری و کسب منافع بیشتر تقویت می‌شود. نکته‌ی جالب دیگر در نتایج تحقیق عدم بهبود کیفیت خدمات کشاورزی و ترویجی است که حاکی از تغییر ماهیت فعالیت ساکنان و گرایش به فعالیت‌های خدماتی و فاصله گرفتن از فعالیت کشاورزی و دامپروری است که از پیامدهای منفی سیاست یاد شده می‌باشد. پیامدی که مورد توجه بسیاری از منتقدین تبدیل روستا به شهر قرار گرفته است و تداوم این سیاست را به زیان منابع طبیعی، اراضی با ارزش کشاورزی و بخش تولید می‌دانند.

جدول ۲: ارزیابی کیفیت زندگی در مؤلفه‌های بُعد اجتماعی - فرهنگی از دیدگاه سرپرست خانوار

شاخص	خیلی کم	کم	تاحدی	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	کای اسکوتر
تأمین مسکن	۴/۷	۱۱/۳	۴۹/۳	۳۴	۰/۷	۲/۱۵	۱۳۰/۵**
	۰/۷	۱۴	۶۰	۲۵/۳	۰	۲/۱۰	۱۸۲/۹**
	۰/۷	۱۲	۴۲/۷	۴۲	۲/۷	۲/۳۴	۱۳۰/۳*
مالکیت	۵/۳	۴۸/۷	۳۲/۷	۱۳/۳	۰	۱/۵۴	۱۲۳/۱**
	۲/۷	۶۵/۳	۲۷/۳	۴/۷	۰	۱/۳۴	۲۲۸/۳**
	۲	۱۳/۳	۷۱/۳	۱۳/۳	۰	۱/۹۶	۲۵۸/۶**
بهبود خدمات	۴	۲۶	۴۹/۳	۲۰/۷	۰	۱/۸۷	۱۱۶/۵**
	۲/۷	۸	۴۸	۴۰	۱/۳	۲/۲۹	۱۴۸/۳*
	۳/۳	۱۷/۳	۴۸/۷	۳۰/۷	۰	۲/۰۷	۱۲۱/۵**
	۱۶	۶۲	۱۸	۴	۰	۱/۱۰	۱۸۳/۰**
	۲	۱۲/۷	۸۱/۳	۴	۰	۱/۸۷	۳۵۹/۷**
	۳/۳	۱۴/۷	۷۹/۳	۲/۷	۰	۱/۸۱	۳۳۹/۵**
سبک زندگی	۰/۷	۸	۱۲	۷۳/۳	۶	۲/۷۶	۲۷۱/۷**
	۱/۳	۱۴	۷۲/۷	۱۲	۰	۱/۹۵	۲۷۱/۷**
روابط اجتماعی	۱/۳	۲۱/۳	۵۰/۷	۲۶	۰/۷	۲/۰۳	۱۲۷/۵*
	۰/۷	۲۲/۷	۵۸/۷	۱۶/۷	۱/۳	۱/۹۵	۱۶۷/۷*
	۰	۱۶	۵۵/۳	۲۷/۳	۱/۳	۲/۱۴	۱۵۵/۰**
	۰/۷	۱۸/۷	۵۲/۷	۲۶	۲	۲/۱۰	۱۳۵/۳*
	۰/۷	۱۳/۳	۵۸	۲۷/۳	۰/۷	۲/۱۴	۱۷۱/۷**
زندگی بهتر	۲	۲۲/۷	۴۹/۳	۲۶	۰/۰	۱/۹۹	۱۳۲/۱**

**: معنی دار در سطح ۹۹ درصد اطمینان

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۴

بُعد کالبدی - فضایی

یکی از اهداف تبدیل روستا به شهر تغییر و بازساخت سلسله مراتب سکونتگاهی و ایجاد گره‌های

جدید و سکونتگاه‌های مرکزی به منظور ارائه‌ی خدمات با دسترسی‌های بیشتر می‌باشد. به منظور ارزیابی کیفیت زندگی شهروندان در این بعد از چهار

مورد بررسی در این بُعد کیفیت ساخت و ساز مسکن و مصالح مورد استفاده می‌باشد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد کیفیت مسکن و مصالح آن بعد از تبدیل روستا به شهر بهبود محسوسی یافته است که تا حدود زیادی به دلیل افزایش قیمت مسکن و زمین و جذب سرمایه‌های سرگردان به این بازار و تمایل روستاییان برای احداث خانه‌هایی با معماری جدید و بروز می‌باشد. اطلاعات تفصیلی در این خصوص در جدول ۳ درج شده است. بررسی نتایج این بعد نشان می‌دهد تبدیل این روستا به شهر باعث جذب سرمایه‌های ساکنان روستاها و شهرهای اطراف نیز و حضور گردشگران نشده است. به عبارت دیگر یکی مهمترین اهداف این سیاست به‌عنوان ایجاد مراکز خدماتی برای روستاهای اطراف و کاهش فشار بر شهرهای سلسله مراتب بالاتر محقق نشده است.

مؤلفه شامل "زیرساخت‌های حمل و نقل"، "زیرساخت‌های ارتباطی"، "کمیت و کیفیت بنا و معماری" و "زیرساخت‌های گردشگری" در قالب ۱۳ گویه در زمینه‌های مختلف استفاده شد. به اعتقاد پاسخ‌گویان تبدیل روستا به شهر در مجموع در تغییر موقعیت محلی سکونتگاه تأثیرگذار بوده و میزان مراجعات روستاهای اطراف به شهر تازه تأسیس افزایش یافته و در این میان بهبود کیفیت حمل و نقل عمومی و کیفیت راه‌های ارتباطی نیز بی‌تأثیر نبوده است. اما با این حال هنوز شهر بانوره از بن‌بست و انزوا خارج نشده است و کمتر مورد اقبال گردشگران قرار گرفته است و کیفیت بسیاری از خدمات عمومی از جمله دسترسی به مراکز عرضه و تولید سوخت‌های فسیلی، دسترسی به امکانات پستی و مخابراتی، رایانه و اینترنت و کتابخانه، روزنامه و نشریات تغییری نکرده است. یکی دیگر از موضوعات

جدول ۳: ارزیابی کیفیت زندگی در مؤلفه‌های بُعد کالبدی- فضایی از دیدگاه سرپرست خانوار

شاخص	خیلی کم	کم	تا حدی زیاد	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	کای اسکور
حمل و نقل زیرساخت‌های	۴/۰۰	۵/۳	۷۳/۳	۱۷/۳	-	۲/۰۴	۲۷۹/۲**
	-	۱۴/۷	۶۹/۳	۱۶/۰	-	۲/۰۱	۲۴۵/۹**
	۴/۷	۶۴/۰	۲۷/۳	۴/۰	-	۱/۳۱	۲۱۶/۱**
ارتباطی زیرساخت‌های	۲۲/۰	۵۸/۰	۱۶/۰	۴/۰۰	-	۱/۰۲	۱۵۹/۰**
	۲۲/۴	۳۸/۰	۲۰/۰	۳/۳	-	۰/۸۸	۱۰۱/۳**
	۲۲/۷	۵۰/۰	۲۴/۷	۲/۷	-	۱/۰۷	۱۲۲/۳**
بنا و معماری کمیت و کیفیت	۳۲/۰	۴۶/۰	۱۴/۰	۷/۳	۰/۷	۰/۹۹	۱۰۴/۳**
	۸/۰	۱۹/۳	۱۶/۷	۵۳/۳	۲/۷	۲/۲۳	۱۱۷/۵**
	۴/۰۰	۵۰/۷	۴۰/۷	۴/۷	-	۱/۴۶	۱۶۹/۴**
گردشگری زیرساخت‌های	۴/۰۰	۱۳/۳	۷۸/۰	۴/۷	-	۱/۸۳	۳۳۲/۵**
	۲/۰	۳۲/۷	۵۸/۷	۶/۷	-	۱/۷۰	۱۹۱/۸**
	۲/۰	۴۱/۳	۵۰/۰	۶/۷	-	۱/۶۱	۱۶۹/۳**
افزایش رفت و آمد و مراجعات مردم به شهر بانوره	۲/۷	۲۴/۰	۴۸/۰	۲۵/۳	-	۱/۹۶	۱۱۴/۷**

** معنی‌دار در سطح ۹۹ درصد اطمینان

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۴

بعد زیست محیطی

کیفیت زندگی شهروندان با تبدیل روستا به شهر دستخوش تغییر و تحولاتی می‌شود و انتظار وجود دارد به دلیل تغییر کاربری اراضی زراعی و باغی به کاربری‌های مسکونی و خدماتی و نیز بهبود نسبی سامانه‌های گردآوری زباله انتظار کیفیت زندگی تغییر یابد. در این مطالعه برای بررسی این موضوع از ۸ گویه در قالب چهار مؤلفه شامل "مدیریت پسماند"، "تغییر کاربری اراضی"، "کیفیت هوا" و "کیفیت منظر" استفاده شد. نتایج در جدول ۴ درج شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد به اعتقاد پاسخ‌گویان بعد از تبدیل روستا به شهر سامانه

جمع‌آوری و دفع زباله، سامانه‌ی تخلیه‌ی بهداشتی فاضلاب بهبود یافته است و فضای مخصوص برای دفع زباله در نظر گرفته شده است. همچنین به اعتقاد آنها میزان تبدیل اراضی کشاورزی به واحدهای مسکونی و تجاری شدید نیست (میانگین ۱/۷). از سوی دیگر افزایش آلودگی هوا (میانگین ۲/۲)، افزایش آلودگی صوتی ماشین‌ها و موتور سیکلت‌ها (میانگین ۲/۳) و کاهش کیفیت منظر و چشم اندازه‌های بکرطبیعی (میانگین ۲/۳) به عنوان نقاط ضعف و تهدیدهای زیست محیطی تبدیل روستا به شهر توسط جامعه‌ی آماری مورد تأیید قرار گرفته است.

جدول ۴: ارزیابی کیفیت زندگی در مؤلفه‌های بعد زیست محیطی

شاخص	خیلی کم	کم	تا اندازه‌ای زیاد	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	کای اسکوتر
بهبود سامانه مناسب جمع‌آوری و دفع زباله	۲/۰	۹/۳	۶۳/۳	۲۵/۳	-	۲/۱۰	۲۰۵/۸**
بهبود پیش‌بینی فضای مخصوص برای دفع زباله	۲/۰	۱۰/۷	۵۸/۰	۲۹/۳	-	۲/۱۰	۱۷۵/۷**
بهبود سامانه تخلیه بهداشتی فاضلاب	۰/۷	۱۵/۳	۵۰/۷	۳۳/۳	-	۲/۲	۱۴۳/۵**
تغییر کاربری اراضی	-	۴۰/۰	۴۶/۰	۱۴/۰	-	۱/۷	۱۴۳/۴**
تبدیل اراضی کشاورزی به واحدهای مسکونی	۱۴/۰	۳۹/۰	۴۲/۰	۵/۰	-	۱/۶	۱۴۳/۴**
تبدیل اراضی کشاورزی به تجاری	۱۴/۰	۳۹/۰	۴۲/۰	۵/۰	-	۱/۶	۱۴۳/۴**
افزایش آلودگی هوا	۲/۷	۱۵/۳	۴۴/۷	۳۷/۳	-	۲/۲	۱۲۲/۳**
افزایش آلودگی صوتی ماشین‌ها و موتورسیکلت‌ها	۰/۷	۷/۳	۵۰/۰	۴۱/۳	۰/۷	۲/۳	۱۶۹/۷**
کیفیت منظر	-	۸/۰	۵۶/۰	۳۶/۰	-	۲/۳	۱۸۷/۲**

** معنی‌دار در سطح ۹۹ درصد اطمینان

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۴

ارزیابی استنباطی کیفیت زندگی

در این مطالعه به منظور ارزیابی کیفیت زندگی در ابعاد مختلف از آزمون t تک نمونه استفاده شد. برای این منظور بعد از ترکیب مؤلفه‌های هر بعد، میانگین آنها محاسبه شد. نتایج آزمون t در بعد اقتصادی در جدول ۵ درج شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد آزمون t در سطح اطمینان بالای ۹۹

درصد معنی‌دار است و با توجه به اختلاف منفی بین عدد مفروض^۱ و میانگین داده‌های مشاهده شده (۰/۵۸۳-) می‌توان نتیجه گرفت به اعتقاد شهروندان بانوره کیفیت زندگی آنها در بعد اقتصادی بهبود کمی داشته است.

۱- نظر به اینکه در این مطالعه کدگذاری داده‌ها در طیف لیکرت بین صفر (برای خیلی کم) تا ۴ (برای خیلی زیاد) در نظر گرفته شده است، عدد مفروض $\frac{1}{2}$ (بالای میانگین) در نظر گرفته شده است.

جدول ۵: نتایج آزمون t برای بررسی کیفیت زندگی در ابعاد چهارگانه

عدد مفروض = ۲,۱						
فاصله اطمینان ۹۵ درصدی		اختلاف میانگین	سطح معنی داری	درجه آزادی	آزمون t	بُعد
Upper	Lower					
-۰.۵۴۰۰	-۰.۶۲۷۴	-۰.۵۸۳۷	.۰۰۰	۲۴۹	-۲۶.۳۹۴	اقتصادی
-۰.۴۹۸۴	-۰.۵۹۶۲	-۰.۱۴۷۳	.۰۶۱	۲۴۹	-۲۲.۰۹۶	اجتماعی - فرهنگی
-۰.۹۰۳۸	-۱.۰۰۰۸	-۰.۹۵۲۳	.۰۰۰	۲۴۹	-۳۸.۷۹۶	کالبدی - فضایی
-۰.۳۶۸۱	-۰.۴۷۹۳	-۰.۱۸۳۰	.۰۰۰	۲۴۹	-۱۵.۰۶۴	زیست محیطی

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۴

"بهبود کیفیت مسکن از نظر مصالح و تجهیزات"، در مورد سایر گویه‌ها عدم رضایت به خوبی مشاهده می‌شود. به همین دلیل نیز مقدار t محاسبه شده در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی‌دار بوده و اختلاف منفی بین عدد مفروض و میانگین مشاهده شده در این بُعد (۰/۹۵۲-) بیش از سایر ابعاد است. به عبارت دیگر به اعتقاد ساکنان شهر جدید، تبدیل روستا به شهر، باعث بهبود کیفیت زندگی در بُعد کالبدی- فضایی نشده است.

آخرین بُعد مورد بررسی در این مطالعه، بُعد زیست‌محیطی است. در این بُعد با مجموعه‌ای از گویه‌های متناقض روبرو هستیم. برخی گویه‌ها دارای جهت مثبت مانند "بهبود سامانه مناسب جمع‌آوری و دفع زباله" و برخی دارای جهت منفی مانند "کاهش کیفیت منظر و چشم‌اندازهای بکر طبیعی" است. بعد از هم‌جهت کردن داده‌ها و محاسبه آزمون t نتایج نشان می‌دهد در این بُعد نیز در مجموع به اعتقاد مردم به رغم ایجاد برخی بهبودها، پیامدهای منفی همانند افزایش آلودگی‌های صوتی و ازدهام ماشین‌ها و غیره مشاهده می‌شود و در مجموع می‌تواند گفت تبدیل روستا به شهر از دیدگاه ساکنان باعث بهبود کمی در کیفیت زندگی آنها شده است.

مقایسه‌ی ابعاد کیفیت زندگی

برای مقایسه کیفیت زندگی به تفکیک ابعاد از آزمون تجزیه واریانس یکطرفه استفاده شد. نتایج در

هر چند به اعتقاد پاسخ‌گویان بعد از تبدیل روستا به شهر قیمت اراضی مسکونی، مسکن، بهای اجاره مسکن، معاملات زمین، معاملات مسکن و ساخت و ساز مسکن افزایش یافته است اما نتیجه‌گیری کلی پاسخ‌گویان این زمینه حاکی از عدم بهبود کیفیت زندگی در بُعد اقتصادی ساکنان است. در بُعد اجتماعی و فرهنگی نیز هرچند در گویه‌هایی همچون تمایل به ماندگاری در شهر (عدم تمایل به مهاجرت)، بهبود کیفیت ارائه‌ی خدمات آموزشی، تمایل با ساخت مسکن با معماری به سبک شهری، افزایش احساس تعلق به زندگی در شهر، بهبود امید به بهبود شرایط زندگی و توسعه و آبادانی شهر، افزایش میزان مشارکت در مراسم مذهبی، ملی و محلی، بهبود رفتار مردم باغیر بومیان (روستاها و شهرهای اطراف) حاکی از بهبود امور اجتماعی و فرهنگی است، اما نتایج آزمون t تک‌نمونه و ارزیابی کلی آن نشان می‌دهد، آزمون یاد شده از نظر آماری معنی‌دار نمی‌باشد. به عبارت دیگر به اعتقاد پاسخ‌گویان در مجموع تبدیل روستا به شهر باعث بهبود نسبی و متوسط کیفیت زندگی در بُعد اجتماعی و فرهنگی در میان ساکنان شده است.

ارزیابی نتایج آزمون t در بُعد کالبدی- فضایی حاکی از عدم رضایت گسترده ساکنان و برآورده نشدن انتظارات آنها دست دارد و این عدم رضایت نسبت به سایر ابعاد مشهودتر است زیرا بجز گویه

زندگی در بُعد کالبدی- فضایی در گروه ضعیف تر و کیفیت زندگی در ابعاد زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی- فرهنگی با هم در گروه مطلوب تر قرار دارند. هر چند وضعیت کیفیت زندگی در بُعد اجتماعی- فرهنگی دارای بهترین وضعیت می باشد.

جدول ۶ درج شده است. براساس نتایج این آزمون در سطح اطمینان بالای ۹۹ درصد معنی دار است. به عبارت دیگر حداقل یکی از ابعاد با سایر ابعاد اختلاف معنی داری دارد. لذا برای گروه بندی ابعاد از آزمون تعقیبی دانکن^۱ و توکی^۲ استفاده شد که نتایج مشابهی داشتند. نتایج این آزمون ها نشان می دهد کیفیت

جدول ۶: نتایج تجزیه واریانس مقایسه‌ی میانگین ابعاد کیفیت زندگی در منطقه‌ی مورد مطالعه

مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	سطح معنی داری
۱۸/۲۷	۳	۶/۰۹	۷۹/۱۳	۰/۰۰۰
۴۵/۸۸	۵۹۶	۰/۰۷۷		
۶۴/۱۵	۵۹۹			

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۴

جدول ۷: نتایج آزمون دانکن و توکی

مقدار آلفا		ابعاد
گروه دوم	گروه اول	
	۱/۵۲۳	کالبدی- فضایی
۱/۹۰۶		زیست محیطی
۱/۹۱۶		اقتصادی
۱/۹۵۲		اجتماعی- فرهنگی

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۴

نتیجه

طی دهه‌های اخیر تبدیل روستاهای بزرگ به شهر و تقویت نقاط شهری کوچک در شبکه‌ی شهری کشور به عنوان یکی از راهبردهای توسعه‌ی منطقه‌ای و روستایی مورد توجه برنامه‌ریزان بوده است و این سیاست با استقبال روستاییان با هدف بهبود کیفیت زندگی ساکنان روبرو بوده است. ارزیابی کیفیت زندگی ساکنان این سکونتگاه‌ها می‌تواند ابزاری برای ارزیابی این‌گونه سیاست‌ها باشد. در این راستا مطالعه‌ی حاضر در شهر بانوره با هدف ارزیابی کیفیت زندگی ساکنان به اجرا درآمد.

با توجه به نتایج تحقیق در مجموع می‌توان نتیجه گرفت تبدیل روستای بانوره به شهر نتوانسته کیفیت زندگی ساکنان را در حد انتظارات آنها بهبود بخشد و در این میان علیرغم انتظار اولیه برای بهبود بُعد کالبدی، این بُعد دارای بدترین وضعیت می‌باشد. بررسی‌های میدانی نشان می‌دهد ساکنان انتظار داشتند بعد از تبدیل روستا به شهر، شهرداری بتواند در میان مدت، اصلاحات چشمگیری در بافت کالبدی شهر ایجاد نماید که به دلیل محدودیت منابع اعتباری این انتظار برآورده نشد.

پس از تبدیل روستا به شهر باعث سرخوردگی و کاهش رضایت‌مندی آنها می‌شود، لذا متولیان امر باید با اطلاع‌رسانی مناسب اختلاف سطح انتظارات با واقعیت‌های موجود را تا حد ممکن کاهش دهند.

۲- ضروری است ملاک و معیارهایی منطقی و علمی برای تبدیل روستا به شهر در راستای اهداف و چارچوب راهبرد توسعه شهرهای کوچک تعیین گردد. تا ضمن پویایی و رونق شهرهای کوچک خدمات‌رسانی به روستاهای حوزه نفوذ گسترش یابد.

۳- هر چند تبدیل یک روستا به شهر می‌تواند فرآیند توسعه‌ی سکونتگاه را تسریع نماید اما این پدیده تنها یک عامل در کنار مجموع عوامل دیگر است که از آن جمله می‌توان به موقعیت جغرافیایی سکونتگاه در سطح منطقه و کشور و نیز پتانسیل‌ها و سطح توسعه‌یافتگی منطقه اشاره کرد که به نظر می‌رسد شهر تازه تأسیس بانوره فاقد همه برگ‌های برنده یاد شده می‌باشد. نظر به اینکه مهمترین مزیت نسبی این شهر جاذبه‌های گردشگری طبیعی آن می‌باشد پیشنهاد می‌شود تمرکز مدیریت محلی بر بهره‌برداری مناسب از این ظرفیت خدادی باشد.

۴- مشارکت مردم و سرمایه‌گذاری بخصوص در فعالیت‌های تولیدی و خدماتی مستلزم تقویت بنیه زیربنایی و اقتصادی این شهر می‌باشد که باید در دستور کار مدیران استان قرار گیرد.

نتایج تحقیق نشان می‌دهد علیرغم وجود برخی مزایا برای ساکنان به خصوص در ابعاد اقتصادی و برخی خدمات اجتماعی و کالبدی، با توجه به حجم گسترده‌ی پیامدهای منفی و از طرفی انتظارات بالای ساکنان، در مجموع بهبود کیفیت زندگی اهالی بعد از تبدیل روستا به شهر در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، زیست محیطی و کالبدی- محیطی مطلوب نبوده است. به عبارت دیگر با تبدیل روستا به شهر، ارزش اقتصادی زمین و مسکن، موقعیت مرکزی سکونتگاه و ارائه‌ی برخی خدمات ارتقاء یافته است اما از طرف دیگر پیامدهای منفی و ناخواسته‌ای بطور مستقیم و غیر مستقیم بر مردم تحمیل شده است. به عنوان مثال مشاهدات و بررسی‌های میدانی محققان حاکی از آن است، با توجه به اینکه یکی از منابع درآمد این روستا دامداری بوده است، تبدیل آن به شهر مخالف با بهره و کارکرد شهر بوده و به ناچار باعث کاهش این فعالیت اقتصادی در شهر شده است. همچنین بررسی‌ها نشان می‌دهد نتایج این پژوهش با مطالعات مشابه سایر محققان مانند باجراچاریا در نپال (۱۹۹۴) ایوانز در کنیا (۱۹۹۲)، کوند و سارنگی در هند (۲۰۰۵)، سرایی و اسکندری در ایران (۱۳۸۶) و ایزدی خرامه در ایران (۱۳۸۰) انطباق دارد.

بطور کلی برای اینکه تبدیل روستاها به شهر به عنوان نوعی دگردیسی در سکونتگاه‌های انسانی به دستیابی به اهداف توسعه‌ی روستایی و منطقه‌ای و نهایتاً توسعه‌ی ملی کمک کند و بازتاب‌های منفی آن نیز کمتر شود، پیشنهادات زیر قابل طرح می‌باشد: ۱- نظر به اینکه اغلب روستاییان متقاضی تبدیل روستا به شهر دارای انتظارات متعدد و بلندپروازانه‌ای هستند که عدم تحقق انتظارات آنها

منابع

- سزایی، محمدحسین؛ محمد اسکندری ثانی (۱۳۸۶). تبدیل روستاهای بزرگ به شهرهای کوچک و نقش آن در تعادل بخشی ناحیه‌ای موردشناسی: ریوش شهرستان کاشمر، فصلنامه جغرافیا و توسعه. شماره ۵. پیاپی ۱۰. صفحات ۱۸۲-۱۶۵.
- عنابستانی، علی‌اکبر؛ فخری صادقی (۱۳۹۳). بررسی عوامل مؤثر بر گرایش روستاییان به ادغام روستاها در یکدیگر و ایجاد شهرهای جدید (مطالعه موردی: روستاهای پیرامون شهر بناب)، مجله علمی - پژوهشی برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا). شماره ۱۲. صفحات ۴۲-۲۵.
- قادرمزی، حامد (۱۳۸۳). نقش روستا شهرها در توسعه روستاهای پیرامونی، مطالعه موردی: روستا شهر دهگلان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی. دانشگاه تربیت مدرس.
- مرکز آمار ایران (۱۳۸۶). بانک رایانه‌ای نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۸۵. تهران. انتشارات مرکز آمار ایران.
- وزارت دادگستری (۱۳۶۲). مجموعه قوانین سال ۱۳۶۲، تهران. نشریه روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران.
- وزارت کشور (۱۳۹۴). آمار تقسیمات کشور. [http://portal2.moi.ir/Portal/Home/Default.aspx?](http://portal2.moi.ir/Portal/Home/Default.aspx?Abou-Korin, Antar A (2014). Small-size urban settlements: Proposed approach for managing urban future in developing countries of increasing technological capabilities, the case of Egypt, Ain Shams Engineering Journal, No 5, PP: 377-390.)
- Abou-Korin, Antar A (2014). Small-size urban settlements: Proposed approach for managing urban future in developing countries of increasing technological capabilities, the case of Egypt, Ain Shams Engineering Journal, No 5, PP: 377-390.
- Annez, Patricia Clarke, and Robert M. Buckley (2009). "Urbanization and Growth: Commission on Growth and Development. World Bank, Washington DC.
- Bartsch Charles & Wells Barbara (2006). "Financing Brownfield Redevelopment in small towns and Rural Area: Helpful Hints and Examples-Northeast-Midwest Institute. www.nemw. Org April 2006.
- زنگنه شهرکی، سعید (۱۳۹۲). فرایند تبدیل نقاط روستایی به شهر در مقیاس ملی و پیدایش پدیده‌ی خام شهرها، پژوهش‌های روستایی. دوره ۴. شماره ۳. صفحات ۵۵۷-۵۳۵.
- افتخاری، عبدالرضارکن‌الدین؛ حسن ایزدی خرامه (۱۳۸۰). نقش تبدیل روستا به شهر در افزایش فرصت‌های شغلی و کاهش بیکاری، دومین همایش دو سالانه اقتصاد ایران، مجموعه مقالات. تهران. دانشگاه تربیت مدرس.
- ایزدی خرامه، حسن (۱۳۸۰). تبدیل روستا به شهر و نقش آن در توسعه‌ی روستایی، مورد مطالعه: استان فارس، تهران: دانشگاه تربیت مدرس (پایان‌نامه دکترا جغرافیای انسانی).
- باقری، اشرف‌السادات (۱۳۷۵). کارکرد شهرهای میانی در توسعه ناحیه‌ای- مطالعه‌ی موردی: نجف‌آباد و خمینی شهر، تهران. دانشگاه تربیت مدرس (رساله دوره دکترا جغرافیای انسانی).
- بدری، سیدعلی؛ محمدرضا رضوانی؛ مجید قرنجیک (۱۳۹۲). سنجش شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی در نواحی روستایی مطالعه موردی: دهستان جعفریای جنوبی شهرستان ترکمن، جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی. جلد ۲۴. شماره ۲. صفحات ۷۴-۵۳.
- دفتر تقسیمات کشوری وزارت کشور (۱۳۸۵). ضوابط و معیارهای تبدیل روستا به شهر در کشور، تهران. انتشارات وزارت کشور.
- ربانی، رسول (۱۳۸۱). جامعه‌شناسی شهری، چاپ اول. اصفهان. دانشگاه اصفهان. انتشارات سمت.
- رضوانی، محمدرضا؛ علیرضا شکیبیا؛ حسین منصوریان (۱۳۸۷). ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی، فصلنامه رفاه اجتماعی. سال هشتم. شماره ۳۰ و ۳۱. صفحات ۴۳-۳۵.
- زبردست، اسفندیار (۱۳۸۳). اندازه شهر، تهران. انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران.

- B., and Yu Zhangb (2014). Note on urbanization in China: Urban definitions and census data, China Economic Review, Available online 26 July 2014. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1043951X1400087X>.
- Satterthwaite, David and Tacoli, Cecilia, (2003). The Role of Small and Intermediate Urban Centers in Rural and Regional Development and Poverty Reduction, International Institute for Environment and Development .
- Song, Huasheng, Jacques-François Thisse, Xiwei Zhu (2012). Urbanization and/or rural industrialization in China, Regional Science and Urban Economics 42, PP: 126-134.
- Thomas L.Daniels & Mark B. Lapping (1987). Small Town Triage: a Rural Settlement Policy for the American Midwest, Journal of Rural Smiia. Vol. 3. No.3. PP: 273-230.
- Visvaldisa, Valtenbergs, González Ainhoab and Piziks Ralfsc (2013). Selecting indicators for sustainable development of small towns: The case of Valmiera municipality, Procedia Computer Science, No.26, PP: 21-32.
- Watson, Christopher (2013). Trends in World Urbanisation, United Nations, Department of Economic and Social Affairs.
- Clark, Allen L (2009). Environmental Challenges to Urban Planning: Fringe areas, Ecological Footprints and Climate Change, Presented at Key Challenges in the Process of Urbanization in Ho Chi Minh City: Governance,Socio-Economic & Environmental Issues Workshop 16-18 September 2009, Ho Chi Minh City, Vietnam..
- D. Satterthwaite, C. Tacoli (2003). The urban part of rural development: the role of small and intermediate urban centres in rural and regional development and poverty reduction, IIED, London (2003).
- Gaile Gary L (1992). Improving Rural-Urban Linkages through Small Town Market-Based Development.TWPR,Vol.14,No.2,PP:131-148.
- Hinrey, N (2007). Small Towns and urban planning in developing country, Journal of Urban Studies,Vol. 33, N. 946.
- Hinderink, J. and, Titus, M (2002). Small Towns and Regional Development: Major Findings, Urban Studies, Vol. 39, No. 3, PP. 379. 391
- Kwiatek, Agnieszka (2011). Small towns in Poland-barriers and factors of growth, Procedia Social&Behavioral Sciences,No,19,PP:363-370
- Li, Ying; Tingting Guo and Jing Zhou (2011). Study on the Development of Rural Urbanization in Beijing, Procedia Environmental Sciences 11, PP: 893-898.
- Lia, Y., Y. Lia,; H. Westlundb and Yansui Liuc (2015). Urban-rural transformation in relation to cultivated land conversion in China: Implications for optimizing land use and balanced regional development, Land Use Policy, Vol. 47, PP: 218-224.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی